

складне завдання опанувати формування бюджету як основного фінансового плану та економічного регулятора відносин підприємства із зовнішнім середовищем.

У свою чергу, механізм бюджетування не тільки сприяє підвищенню ефективності роботи підприємств, забезпечуючи регулярне одержання достовірної інформації про результати господарської діяльності, а й дає змогу ефективніше управляти витратами на виробництво, оборотними коштами, дебіторською та кредиторською заборгованістю; управляти документообігом усередині підприємства; виявити та проконтролювати фінансові потоки підприємства; оптимізувати оподаткування, здійснювати контроль за роботою підрозділів та їх керівників на всіх стадіях реалізації бюджету [2].

Список літератури

1. Бланк І. О. Управління фінансами підприємств : підручник / І. О. Бланк, Г. В. Ситник. – К. : КНЕУ, 2006. – 780 с.
2. Бурцев В. В. Через бюджетирование к эффективному менеджменту / В. В. Бурцев // Финансовый менеджмент. – 2005. – № 1. – С. 34–37.
3. Клейнер Г. Механизмы принятия стратегических решений и стратегическое планирование на предприятиях / Г. Клейнер // Вопросы экономики. – 2010. – № 9. – С. 47.
4. Токаренко Г. С. Организация контроля результатов финансово-хозяйственной деятельности / Г. С. Токаренко // Финансовый менеджмент. – 2009. – № 1. – С. 3–18.

Отримано 30.03.2012. ХДУХТ, Харків.

© Н.І. Кропівцова, 2012.

УДК 330.322.01

Н.І. Кропівцова, доц.

ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ В УКРАЇНІ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Розглянуто стан іноземного інвестування в економіку України. Обґрунтовано необхідність активізації інвестиційних процесів та надано практичні рекомендації щодо підвищення ефективності інвестування.

Рассмотрено состояние иностранного инвестирования в экономику Украины. Обоснована необходимость активизации инвестиционных процессов и даны практические рекомендации относительно повышения эффективности инвестирования.

The state of the foreign investment in the economy of Ukraine is considered in the article. The necessity of activation of investment processes is grounded and practical recommendations are given in relation to the increase of efficiency of investment.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Для досягнення стабільного розвитку кожного окремого господарюючого суб'єкта об'єктивно потрібне динамічне нарощування інвестиційного ресурсу. Адже світовий досвід свідчить, що найкоротшим шляхом піднесення на якісно новий рівень розвитку продуктивних сил країни є оптимальне використання інвестицій у різноманітних організаційно-правових формах, що потребує від підприємств пристосування й адаптації до умов як зовнішнього, так і внутрішнього середовища.

Перебіг, характер, інтенсивність та ефективність управління інвестиційними процесами багато в чому залежать від інвестиційного клімату країни. У сучасних умовах розбудови економіки України інвестиційний клімат країни потребує поліпшення і покращення правової, фінансової, соціально-економічної та суспільно-політичної складових, що дозволить залучити більш великий обсяг інвестиційних коштів і сприятиме загальному соціально-економічному розвитку держави.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розробці теоретичних і практичних аспектів проблем накопичення інвестиційного ресурсу підприємства присвячено праці багатьох зарубіжних та вітчизняних учених-економістів, серед яких: О.І. Амоша, І.О. Бланк, В.М. Гриньова, Б.В. Губський, А.Г. Загородній, В.В. Ковальов, М.Д. Кондратьєв, М.Г. Лапуста, Ю.В. Макогон, А. Маршалл, П.Г. Перерва, В.Д. Шапіро, В.В. Шеремет та ін.

Проте категорія “інвестиції” трактується багатьма вченими (як закордонними, так і вітчизняними) неоднозначно. Одні з них розглядають цю категорію з фінансової й економічної точок зору як довгострокове вкладення ресурсів із метою одержання прибутку в майбутньому. Інші, в економічному значенні, інвестування визначають як організацію виробничого процесу з метою створення виробничих потужностей і найму робочої сили, розуміючи під інвестиціями вкладення коштів у реальні активи для виробництва товарів і послуг з метою отримання прибутку при обґрунтованому розмірі ризику.

У контексті сучасних інноваційних перспектив розвитку проблематика інвестиційного клімату, іміджу та бренду України стає однією з найбільш актуальних як у теоретичному, так і в практичному контекстах.

Мета та завдання статті – висвітлення сучасного стану та перспектив здійснення іноземного інвестування в провідні види промислової діяльності в умовах глобалізації фінансово-економічних відносин. Реалізація поставленої мети зумовила послідовне вирішення таких завдань: дослідження й аналіз стану іноземного інвестування в Україні; аналіз проблем іноземного інвестування в галузях економіки України; визначення пріоритетних перспектив здійснення іноземного інвестування у провідні галузі промисловості.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сьогодні Україна стоїть на шляху всебічних і все більш поглиблених перетворень. За таких умов проблема налагодження стабільного інвестиційного процесу стає однією з першочергових. Проблема інвестування для України є надзвичайно актуальною.

Щоб краще орієнтуватися у цьому питанні розглянемо деякі поняття. «Клімат» – це багаторічний режим, що склався в місцевості та зумовлений певними умовами. Таким чином, «інвестиційний клімат» – це ступінь сприятливості ситуації, що складається в тій чи іншій країні для ймовірного надходження інвестицій у цю країну. Оперування даною категорією дозволяє краще уявити умови активізації інвестиційних процесів та більш ефективно управляти ними.

На сьогоднішній день, якість інвестиційного клімату в Україні залишає бажати кращого, адже більшість інвесторів завжди мають широкий вибір, тому для приватного інвестора необхідно створити умови, здатні зацікавити та переконати його в доцільності працювати саме в Україні.

На сучасному етапі розвитку економіки різноманітні джерела фінансування можуть використовуватися підприємствами під час здійснення інвестиційної діяльності, зокрема: власні фінансові ресурси і внутрішньогосподарські резерви; позикові фінансові засоби; залучені фінансові засоби, одержані від продажу акцій, пайових та інших внесків трудових колективів, громадян і юридичних осіб; грошові кошти, що централізуються об'єднаннями підприємств; кошти позабюджетних фондів і державного бюджету; кошти іноземних інвесторів тощо. Власним джерелам фінансування приділяється особлива роль для суб'єктів господарювання в Україні через обмеженість зовнішніх джерел інвестицій у формі позикових і залучених коштів. За рахунок власних коштів українських підприємств також фінансується основний обсяг капіталовкладень, однак співвідношення між власними і позиковими коштами є трохи іншим, ніж у закордонних підприємств. Так, в результаті дослідження виявилось, що обсяги прямих іноземних інвестицій (ПІІ), вкладених в українську економіку, поступово зроста-

ють. За 2010 рік капітал нерезидентів, інвестований в українські підприємства, збільшився на 4,7 мільярда доларів і сягнув 44,7 млрд дол. США.

Проте чи можна вважати це великим досягненням?

У кризовий 2009 рік обсяги ПІІ до України становили 4,3 мільярда доларів США, у 2008 – 6,2, 2007 – 8,3. Тоді як у 2006 році – 4,8 мільярда доларів США. Таким чином, 2010 рік не був чимось надзвичайним.

Лева частка ПІІ надійшла до галузі "фінансова діяльність", тобто до українських банків. Це великою мірою вимушені, антикризові інвестиції, пов'язані з потребами збільшення капіталу установ, які під час кризи стикнулися з проблемою великої кількості "поганих" кредитів, а цієї проблеми не уникнув жоден український банк.

Тим більше, що станом на 1 жовтня 2011 року загальний обсяг прямих іноземних інвестицій, внесених у Україну (кумулятивно), з урахуванням його переоцінки, втрат, курсової різниці, склав 48,5 млрд доларів США, що в розрахунку на одну особу становить понад 1 тис. доларів США і це є дуже мізерною сумою за регіональними стандартами.

На підприємствах промисловості зосереджено 31,4% загального обсягу прямих інвестицій в Україну, у фінансових установах – 32,5%.

На сьогодні в Україні створено розвинене правове поле для інвестування. Законодавство України передбачає необхідні гарантії діяльності для інвесторів.

На території України до іноземних інвесторів застосовується національний режим інвестиційної діяльності, тобто надано рівні умови діяльності з вітчизняними інвесторами. Іноземні інвестиції в Україні не підлягають націоналізації. Держава також гарантує безперешкодний і негайний переказ за кордон прибутків і інших коштів у іноземній валюті, одержаних на законних підставах унаслідок здійснення іноземних інвестицій.

Для підвищення захисту іноземних інвестицій Законом України від 16.03.2000 № 1547 ратифіковано Вашингтонську Конвенцію 1965 року про порядок вирішення інвестиційних спорів між державами та іноземними особами.

Підписано та ратифіковано Верховною Радою України міжурядові угоди про сприяння та взаємний захист інвестицій з більше ніж 70 країнами світу.

Для сприяння іноземним інвесторам у питаннях взаємодії з органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування утво-

рено Державне агентство з інвестицій та управління національними проектами України.

Визначені Указом Президента України від 08.09.2010 № 895/2010 національні проекти відповідно до пріоритетних напрямів соціально-економічного та культурного розвитку, підтриманих Комітетом із економічних реформ: "Нова енергія" (проекти, що передбачають використання альтернативних джерел енергії або диверсифікацію постачання енергоносіїв в Україну); "Нова якість життя" (проекти, спрямовані на вирішення проблеми забезпечення громадян доступним житлом, створення умов для здобуття громадянами якісної освіти, поліпшення медичного обслуговування, забезпечення безпечного для життя і здоров'я довкілля); "Нова інфраструктура" (проекти, спрямовані на підвищення ефективності використання транзитного потенціалу України); "Олімпійська надія-2022" (проекти, спрямовані на підтримку олімпійського руху в Україні, розвитку спорту вищих досягнень).

Усунуто адміністративний бар'єр для входження іноземного капіталу в Україну щодо обов'язковості реєстрації іноземних інвестицій, який був запроваджений наприкінці 2009 року.

З 1 січня 2012 року набирає чинності Закон України № 2623 "Про підготовку та реалізацію інвестиційних проектів за принципом "єдиного вікна". Цей Закон визначає правові та організаційні засади відносин, пов'язаних із підготовкою та реалізацією інвестиційних проектів за принципом "єдиного вікна".

Прийнято Закон України № 2404-VI від 01.07.2010 "Про державно-приватне партнерство", що визначає правові, економічні та організаційні засади реалізації державно-приватного партнерства в Україні, зокрема для регулювання відносин, які виникають під час реалізації проектів у окремих сферах економічної діяльності. Сфери такі: пошук, розвідка родовищ корисних копалин та їх видобування; виробництво, транспортування і постачання тепла та розподіл і постачання природного газу; будівництво та/або експлуатація автострад, доріг, залізниць, злітно-посадкових смуг на аеродромах, мостів, шляхових естакад, тунелів і метрополітенів, морських і річкових портів та їх інфраструктури; машинобудування; збір, очищення та розподілення води; охорона здоров'я; туризм, відпочинок, рекреація, культура та спорт; забезпечення функціонування зрошувальних і осушувальних систем; оброблення відходів; виробництво, розподілення та постачання електричної енергії; управління нерухомістю.

З метою систематизації податкового законодавства Урядом Верховна Рада України 2 грудня 2010 року прийняла Податковий ко-

декс, який став першим в Україні кодифікованим законодавчим актом, який буде направлений на комплексне регулювання питань, пов'язаних із оподаткуванням.

Основними новаціями Податкового кодексу, прийнятого у 2010 році, що стосуються інвестиційної діяльності, є наступні:

- стимулювання переходу України на інноваційну модель розвитку, зокрема шляхом поетапного зниження ставки податку на прибуток з 25 до 16% (2011 р. – 23%, 2012 – 21%, 2013 – 19%, 2014 – 16%);

- тимчасове (до 1 січня 2020 року) звільнення від оподаткування прибутку виробників біопалива на виробництво електричної та теплової енергії, а також прибутку підприємств з видобування та використання газу (метану) вугільних родовищ;

- строком на 10 років з 1 січня 2011 року звільняється від оподаткування прибуток, отриманий від надання готельних послуг у готелях категорій «п'ять зірок», «чотири зірки» та «три зірки», у тому числі новозбудованих чи реконструйованих, або в яких проведено капітальний ремонт чи реставрація існуючих будівель і споруд, а також підприємств галузей легкої промисловості (крім підприємств, які виробляють продукцію на давальницькій сировині), прибуток від продажу електричної енергії, виробленої з відновлювальних джерел енергії, прибуток підприємств суднобудівної та літакобудівної промисловості;

- розширена класифікація основних засобів у податковому обліку, передбачено 16 груп основних фондів замість 4 груп у діючому законодавстві;

- врегульовано питання оподаткування операцій із фінансового лізингу, що дозволить надати нових стимулів цій формі інвестування;

- запроваджується оподаткування за ставкою 5% доходів на вклади (депозити), відсоткового або дисконтного доходу за іменним ощадним (депозитним) сертифікатом, відсоток на вклад (депозит) члена кредитної спілки у кредитній спілці, доходи у вигляді дивідендів та деякі інші доходи, пов'язані з інвестиційною діяльністю;

- створюються передумови інвестиційної привабливості країни шляхом зменшення ставки податку на додану вартість до 17%;

- запровадження «автоматичного» відшкодування податку на додану вартість сумлінним платникам податків та Єдиного реєстру податкових накладних та впроваджено відповідальність держави за несвоєчасне відшкодування податку на додану вартість таким платникам.

З метою поліпшення бізнес-клімату й створення сприятливих умов для надходження інвестицій здійснено низку заходів із покращення регуляторного середовища в Україні. З метою сприяння залученню й ефективному використанню вітчизняних та іноземних інвестицій для забезпечення розвитку економіки України, прискорення її інтеграції в європейську і світову економічні системи, забезпечення права приватної власності та права на підприємницьку діяльність утворено Раду вітчизняних та іноземних інвесторів при Президентові України.

Слід зазначити, що основну частину інвестиційних ресурсів у закордонній практиці становить власний капітал підприємства, особливо в капіталомістких видах економічної діяльності. На нашу думку, таке домінування самофінансування пояснюється певними перевагами: підвищується стійкість, надійність підприємства, зменшується залежність від зовнішнього середовища, не збільшується загальна сума витрат за рахунок витрат на залучений капітал та ін. Так, у США, Японії, Франції, Німеччині частка власного інвестиційного капіталу в чорній металургії становила від 75,3 у США до 94,7% у Німеччині [2; 3]. При цьому, у структурі власного капіталу переважають амортизаційні відрахування, на частку яких припадає 60...80% [7].

Висновки. Отже, залучення іноземних коштів за нестачі внутрішніх фінансових ресурсів є прийнятним і привабливим шляхом для вирішення багатьох проблем українських підприємств. Економічне середовище України одночасно і відштовхує, і приваблює іноземних інвесторів. Потенційно наша країна може бути одним із провідних реципієнтів Європи із залучення прямих і портфельних іноземних інвестицій. Цьому сприяє її великий внутрішній ринок, значний промисловий і сільськогосподарський потенціал, а також вигідність геополітичного розташування [4].

Також в Україні створено законодавчу базу для ефективного регулювання інвестиційної діяльності, яка постійно оновлюється і розширює напрями і форми здійснення інвестування.

Проведені дослідження свідчать, що майже 33% загального обсягу інвестицій у основний капітал освоєно (використано) на промислових підприємствах – 76617,7 млн грн. Значні обсяги інвестицій зосереджено під час здійснення операцій із нерухомим майном, орендою, інжинірингу та наданні послуг підприємцям – 48839,6 млн грн (21,0%), діяльності транспорту і зв'язку – 32558,4 млн грн (14,0%), на підприємствах торгівлі, ремонту автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку – 24694,5 млн грн (10,6%) [7].

З огляду на вищесказане, іноземний капітал сьогодні, на нашу думку, особливо потрібен у тих сферах економіки, активізація яких допоможе вивести її з кризового стану, приведе до покращення суспільного життя в країні [5]. Перш за все, це харчова промисловість, фармакологія, енергетика, виробництво товарів широкого вжитку, сільське господарство та інші галузі.

За сучасних умов жорсткої та нещадної конкуренції у великомасштабному іноземному інвестуванні відчують значну потребу виробництва паливно-енергетичного комплексу [4].

На сьогоднішній день інвестиційний клімат України залишається несприятливим для інвесторів зокрема: невисока довіра до стабільності урядових рішень, відсутність стійких змін у економіці, нерозвинута інфраструктура, втручання уряду в роботу приватного бізнесу, відсутність боротьби з корупцією, невпевненість у політичній стабільності та непередбачувана податкова система.

Інвестиційний клімат на відміну від природного – цілком рукотворний, він створюється політичною владою держави, якщо вона того хоче, якщо не хоче нормального клімату – не створює. Бо нормальний інвестиційний клімат створює непотрібну конкуренцію місцевим олігархам. Нормальний інвестиційний клімат потрібен лише тим, кому потрібні робочі місця та заробітна платня, а не монопольні суперприбутки.

На сучасному етапі розвитку України забезпечення сприятливого інвестиційного клімату залишається стратегічно важливим завданням, від реалізації якого залежать можливість модернізації національної економіки.

Список літератури

1. Гудима Р. Р. Стан та шляхи покращення інвестиційного клімату в Україні / Р. Р. Гудима // *Фінанси*. – 2009. – № 6. – С. 84–90.
2. Кахович О. О. Особливості формування структурно-інвестиційної політики / О. О. Кахович // *Економіка та держава*. – 2009. – № 9. – С. 86–88.
3. Кравчук В. С. Інвестиційний ринок: проблеми та перспективи розвитку / В. С. Кравчук // *Фінанси*. – 2009. – № 8. – С. 138–141
4. Попельнюхов Р. В. Інвестиційна привабливість економіки України: Інвестиції: практика та досвід / Р. В. Попельнюхов // *Фінанси*. – 2011. – № 21. – С. 24–28.
5. Рум'янцева С. Місце України на інвестиційному ринку: Цінні папери України / С. Рум'янцева // *Фінанси*. – 2009. – № 16. – С. 14–15.
6. Інвестиційний клімат в Україні [Електронний ресурс] : [сайт МЗС]. – Режим доступу : <<http://www.mfa.gov.ua/mfa/ua/publication/content/50436.htm>>.

7. Офіційний сайт Державного комітету статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <<http://www.ukrstat.gov.ua/>>.

8. Інвестиційний клімат в Україні [Електронний ресурс] : [сайт МЗС]. – Режим доступу : <<http://www.mfa.gov.ua/mfa/ua/publication/content/50436.htm>>.

9. Офіційний сайт Державного комітету статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <<http://www.ukrstat.gov.ua/>>.

Отримано 30.03.2012. ХДУХТ, Харків.

© Н.І. Кропивцова, 2012.

УДК 658.628:658.87

О.В. Нікітіна, асист.

СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ У СФЕРІ ФОРМУВАННЯ АСОРТИМЕНТНОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВА РОЗДРІБНОЇ ТОРГІВЛІ

Розглянуто особливості асортиментної політики з урахуванням світового досвіду формування асортиментної політики. Визначено комплекс завдань, що постають перед підприємством під час виходу на новий ринок або в ході вже існуючої діяльності. Розглянуто основні цілі та стратегічні напрями залежно від життєвого циклу підприємства роздрібною торгівлі. Визначено цільові орієнтири стратегічних напрямів асортиментної політики підприємства роздрібною торгівлі.

Рассмотрены особенности ассортимента политики с учетом мирового опыта формирования ассортимента политики. Определен комплекс заданий, возникающих перед предприятием при выходе на внешний рынок или в процессе уже существующей деятельности. Рассмотрены основные цели и стратегические направления в зависимости от жизненного цикла предприятия розничной торговли. Определены целевые ориентиры стратегических направлений ассортимента политики предприятия розничной торговли.

Features of assortment policy are considered. World experience of formation of assortment policy is given. The complex of the tasks put before the enterprise entrance into a foreign market or at already existing activity is defined. Main objectives and the strategic directions depending on life cycle of the enterprise of retail trade are considered. Target reference points of the strategic directions of assortment policy of the enterprise of retail trade are defined.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Сучасні умови формування ринкових відносин все сильніше впливають на стратегічний розвиток підприємств роздрібною торгівлі. Одним з найважливіших